

ЕНЕРГИЈА

КОЛУБАРА

број 56 // јун 2022.

ISSN 2560-5143

■ „Металова“ радионица за челичне конструкције

Пуне руке посла

www.eps.rs

ДОБРО ЈЕ ДА **ЗНАМО**

РАДИМО **ТИМСКИ**
стручно
ефикасно

РАД марљив **РЕЗУЛТАТ** мерљив

ТАКО РАДИ ЕПС

Садржај

из епс групе

04 Са 37. Саветовања „Енергетика 2022“
Будућност само уз сарадњу струке и науке

актуелно

08 „Тамнава-Западно поље“
Јул у знаку ремонта „ведричара“

10 Сезона инвестиционих оправки у „Преради“ при крају
Ремонт заокружен пословима на Трећој фази

12 Машинска служба одводњавања Поља „Г“
Доктори за пумпе

13 Ауто-гаража „Рудовци“
Дневно између 20 и 40 сервиса

14 „Металова“ радионица за челичне конструкције
Пуне руке посла

локални мозаик

16 Обележене 133 године постојања Лазареваца
Гимназији Видовданска награда

17 Две деценије рада Модерне галерије
Племенисти простор ликовности

временов

20 Поводом 70 година од отварања Поља „А“
Живот са рудником

Одржана седница Скупштине друштва „ХЕС Горња Дрина“

Посвећеност развоју пројекта на Дрини

06

Капитални послови на „глодару 8“

Стоје само кад је ремонт

09

Нови таложник у Дробилани Заштита депоније од атмосферских вода

импресум

ЕНЕРГИЈА
КОЛУБАРА

ИЗДАВАЧ: ЈАВНО ПРЕДУЗЕЋЕ ЕЛЕКТРОПРИВРЕДА СРБИЈЕ.
ЧАСОПИС ИЗЛАЗИ МЕСЕЧНО

В. Д. ДИРЕКТОРА: **Мирослав Томашевић**, ДИРЕКТОР СЕКТОРА ЗА ОДНОСЕ С ЈАВНОШЋУ: **Звездана Јовановић Поповић**,
РУКОВОДИЛАЦ СЛУЖБЕ ЗА ОДНОСЕ С ЈАВНОШЋУ: **Наталија Живковић**, РУКОВОДИЛАЦ ОДЕЉЕЊА ЗА ИНТЕРНУ КОМУНИКАЦИЈУ: **Ана Павловић**,
ТЕХНИЧКИ УРЕДНИК: **Милош Павловић**, УРЕДНИК ФОТОГРАФИЈЕ: **Милан Цвијетић**, АДРЕСА РЕДАКЦИЈЕ: **Карађорђева 37, 11550 Лазаревац**,
ТЕЛЕФОНИ: **011 785 5086, 785 5089**, Е-МАИЛ: **redakcija@rbkolubara.rs**, WEB SITE: **www.rbkolubara.rs**, НАСЛОВНА СТРАНА: **Милан Цвијетић**,
ЛОГОТИП: **Милош Павловић**, ШТАМПА: „**Комазец**“ д. о. о. **Инђија**, ТИРАЖ: **3.500**
Први број листа РБ „Колубара“, под називом „КОЛУБАРА“, изашао је из штампе 24. септембра 1960. године. Од 15. новембра 2017. носи назив „ЕПС ЕНЕРГИЈА КОЛУБАРА“

Будућност само уз сарадњу струке и науке

Инвестиције су кључне, велики су потенцијали и државе морају да инвестирају да би енергетски сектори били независни

■ др Владимир Шиљкут

Изазови енергетске транзиције, регионално повезивање електропривреда, убрзање инвестиционих пројеката, као и бржа и боља сарадња енергетске струке и науке биле су главне теме на отварању 37. Саветовања „Енергетика 2022“ у организацији Савеза енергетичара. У започету енергетску транзицију „умешала“ се глобална енергетска криза и додатно отежала започете трансформације електропривреда.

Председник Савеза енергетичара проф. др Никола Рајаковић указао је да садашњи тренутак захтева озбиљна решења струке и да је заједничка обавеза реафирмација енергетике. Он је подсетио на отворена питања као што су ковид, енергетска криза из последњег квартала 2021, децембарски удар у нашој енергетици и ратне игре у Украјини, те да сада имамо спиралу раста цена, уз незахвално краткорочно прогнозирање.

– Геостратешки интереси утичу на енергетику региона и важно је да у овом времену бринемо о резервама и као друштво и као појединци. Дугорочно у енергетској транзицији следе нам 3Д - декарбонизација, децентрализација и то на страни и производње и потрошње, као и дигитализација – рекао је Рајаковић.

Др Владимир Шиљкут, саветник директора „Електропривреде Србије“ за пословни систем, истакао је да је ЕПС одувек подржавао стручне и научне скупове и да без сарадње струке и науке нема ни дугорочног и одрживог стратешког развоја енергетике.

– ЕПС има чврсто опредељење да направи заокрет ка ОИЕ. Неће ићи лако, с обзиром да је већи део производње и биће дуго година ослоњен на угаљ. ЕПС је недавно завршио концепт зеленог пута „Go green road“ који подразумева и рационализацију класичних извора, јаче ослањање на зелене изворе, инвестирање у ОИЕ и ослањање на хидро капацитете, као и пројекат на страни потрошње – рекао је Шиљкут. – Припремљена је одлука о оснивању Стручног савета и тела ЕПС, а у припреми је оснивање Научног савета у којем ће бити представници научне заједнице. Тиме практично развијамо идеју да само уз уску сарадњу струке и науке имамо будућност енергетике.

Шиљкут је истакао сарадњу са електропривредама у региону, јер без тога нема будућности и сада се већ размењују искуства и анализирају могући пројекти.

Зоран Илић, помоћник министра рударства и енергетике, подсетио је на

■ Са панела о учешћу ОИЕ у енергетском миксу Србије

донети законодавни оквир у области енергетике, али и указао да енергетска безбедност није на задовољавајућем нивоу. Он је истакао да су декарбонизација и повећање учешћа ОИЕ циљ, али да је неопходно повезивање на свим нивоима.

Лука Петровић, генерални директор Електропривреде Републике Српске, истакао је да су инвестиције кључне, велики су потенцијали и државе морају да инвестирају да би енергетски сектори били независни.

На панелу „Висок удео варијабилних ОИЕ у енергетском миксу Србије – регулаторни и технички изазови“ Милан Ђорђевић, шеф службе за унапређење техничког система електрана у Управи за техничке послове производње ЈП ЕПС, истакао је да ће обезбеђивање довољне балансне резерве и усклађивање регулативе за регулисање и уговарање помоћних услуга и за балансно тржиште бити један од највећих изазова интеграције нових ОИЕ.

Уводничар на панелу „Изазови тржишног финансирања енергетске транзиције у региону“ био је др Владимир Шиљкут, који је истакао да су потребна комбинована и кооптимизована решења.

– Најбоља опција били би хибридни ОИЕ и РХЕ системи

на заједничкој или приближној локацији, као и да се вишкови из оближњих ОИЕ користе у РХЕ за пумпање воде – рекао је Шиљкут.

Од 21. до 24. јуна на саветовању „Енергетика 2022“ било је око 500 учесника, представљено је 90 радова, одржано је низ панел-дискусија, а учествовали су представници факултета, института, електропривреда из региона, електроенергетских компанија, Светске банке, Енергетске заједнице и Европске банке за обнову и развој. Запажене радове имали су и инжењери ЕПС.

А. Муслибеговић

Боље прогнозе

Регулаторна решења треба да подстичу и произвођаче из ОИЕ да боље прогнозирају своје производње – објаснио је Милан Ђорђевић, шеф службе за унапређење техничког система електрана. – Према досадашњем искуству, одступање између плана и остварене производње из ОИЕ код ветроелектрана у Србији креће се од 13 до чак 27 одсто, док је у случају ветроелектрана у ЕУ то на нивоу од пет до девет одсто и око 13 одсто код соларних електрана у Немачкој.

Посвећеност развоју пројекта на Дрини

З аједнички пројекат „Електропривреде Србије“ и „Електропривреде Републике Српске“, изградња хидроенергетског система „Горња Дрина“ од велике је важности због регионалне сарадње и веома сложене енергетске ситуације у свету. Развој овог пројекта била је главна тема треће редовне седнице Скупштине друштва „ХЕС Горња Дрина“, којој је председавао Мирослав Томашевић, в. д. директора „Електропривреде Србије“. Седници су присуствовали Петар Ђокић, министар енергетике и рударства Републике Српске, Милан Баштинац, помоћник министра енергетике и рударства Републике Српске и председник Управног одбора друштва, као и Горан Нинковић испред ЕПРС-а и Љиљана Милићановић испред ЕПС-а.

Друштво „ХЕС Горња Дрина“ основано је као заједничка пројектна компанија ЈП ЕПС са власничким уделом од 51 одсто и ЕПРС-а са власничким уделом од 49 одсто ради изградње хидроелектрана „Бук Бијела“, „Фоча“ и „Паунци“ на горњем току реке Дрине у Републици Српској.

Министар енергетике и рударства Републике Српске Петар Ђокић нагласио је да пројекат има сву неопходну подршку релевантних институција у Републици Српској,

а посебно је указао на потребу за изградњом ових значајних енергетских капацитета.

– ЕПС је посвећен овом пројекту и то је један од наших најважнијих стратешких пројеката, а озбиљан приступ нашег стратешког партнера је веома значајан – рекао је Мирослав Томашевић, в. д. директора ЕПС.

На трећој седници Скупштине друштва „ХЕС Горња Дрина“ договорене су смернице за превазилажење свих препрека које овај

комплексан пројекат има на путу развоја и констатовано је да је у досадашњој реализацији уложен велики напор свих учесника. Током развоја пројекта превазиђене су многе препреке и постигнути значајни резултати, а то даје мотивацију за даљу реализацију припремних и главних радова изградње три хидроелектране и искоришћења значајног хидроенергетског потенцијала горњег тока реке Дрине.

P. E.

■ Дobar одзив купаца-произвођача из ОИЕ

Све више прозјумера

Р асте интересовање грађана за статус купца-произвођача који производе електричну енергију за сопствене потребе из обновљивих извора и „Електропривреда Србије“ им пружа пуну подршку на том путу. Од краја марта до сада ЕПС је добио 164 захтева купаца-произвођача за склапање уговора, од чега је 108 уговора закључено, и то 95 с грађанима, а 13 с компанијама. Оператор дистрибутивног система „Електродистрибуција Србије“ прикључио је на мрежу 55 домаћинстава и седам компанија.

ЕПС је учинио све што је могуће да се процес поједностави јер подржава концепт купаца-произвођача јер се тиме смањује притисак на производњу ЕПС и потребу за увозом електричне енергије. Порасту броја прозјумера доприноси и Министарство

рударства и енергетике са субвенцијама од 50 одсто за уградњу соларних панела за домаћинства.

ЕПС у најкраћем року потписује уговоре с домаћинствима и компанијама и о томе одмах обавештава ОДС „Електродистрибуција Србије“. Следећи корак је прикључење електране на електроенергетски систем, које је у обавези да уради ОДС, и то у року од пет дана од закључења уговора. Након прикључења, у наредних пет дана, ОДС уписује крајњег купца у Регистар купаца-произвођача, који тиме стиче статус купца-произвођача.

ЕПС је на интернет страници, на линку <http://www.eps.rs/cir/snabdevanje/Pages/kupac-proizvodjac.aspx>, поставио упутство „Како постати купац-произвођач?“. На том линку објављени су захтеви за закључење уговора о потпуном

снабдевању с нето мерењем (домаћинства), односно нето обрачуном (компаније), као и модели уговора о потпуном снабдевању електричном енергијом за купце-произвођаче. Прилог захтева је Обавештење о прилагођењу мерног места, које издаје ОДС. То је део неопходне документације за домаћинства и фирме које намеравају да производе електричну енергију из ОИЕ за сопствене потребе, уз могућност да испоруче у систем вишкове енергије или преузму електричну енергију када им је то потребно. Пре подношења захтева за закључење уговора неопходно је да купац изгради електрану која користи обновљиве изворе енергије и чија инсталисана снага није већа од одобрене снаге прикључка објекта купца. Неопходно је и да се прилагоди мерно место, односно постави двосмерно бројило, као и да се ОДС-у достави потврда да су уређаји, инсталације и мерно место исправни и у складу с прописима и стандардима.

P. E.

Стоје само кад је ремонт

БТС систем има најмање застоја током године, а томе, како тврде запослени, највише доприносе квалитетно обављени ремонти у којима сви максимално учествују

О бим послова планираних током овогодишњег ремонта БТС угљене линије са „глодаром 8“ и „бандвагеном 2“ у источном делу Рударског басена „Колубара“ изузетно је велики, тако да је за оправку која је почела током јуна предвиђено 38 дана. Осим по броју планираних интервенција, за запослене је овосезонски ремонт специфичан и по томе што неки од њихових дугогодишњих сарадника одлазе са система.

Један од њих је Јовица Урошевић, шеф БТС система, који одлази на друго радно место. Бити на челу угљеног система није лако, јер је притисак велики. Урошевић изричито тврди да је уз добру организацију и добре сараднике све остварио. Заједно са колегама, он је то и доказао небројено пута до сада. Па и на самом почетку ове инвестиционе оправке извели су захват који до сада нико није успео – навезли су багер тежак 2,3 тоне на планирану позицију у два милиметра!

– Поново имамо најмање застоја током године. То значи да се чисти, да бравари редовно одржавају ролне, да систем има добре услове да ради. Током ремонта урадићемо мању реконструкцију система, тако да ћемо сада уместо 12, имати 11 трака. Позиција на којој багер копа остаје иста – објаснио је Урошевић.

На питање да ли су добили неки подмладак током године, задовољно одговара да јесу и пун је хвале за њихов рад.

– Дobili смо седморицу људи који ће неко време бити помоћни радници. Фина деца, радна, вредна. Првих месец-

Искусни рудари навезли су багер на планирану позицију у два милиметра

два радиће искључиво у првој смени, тек после и у другом. На радне задатке иду са надзором, јер оно што је најбитније, човек какав уђе на коп, такав мора да изађе. Друго, оно што им стално причамо, што су већ и врапци научили, машине морају да се пазе, багер, транспортери да се одржавају. Трећа ствар је производња, јер ако ово наведено функционише, производни план биће остварен. Тако да без неке тензије можемо да остваримо и сигуран рад система и производњу – наглашава Урошевић.

У похвалама подмлатка придружује се његова десна рука, Андрија Гајић, главни пословођа БТС-а.

– На млађима остаје производња. Они морају прво да се упуте у посао, да им се најпре покаже како сигурно да корачају по копу, па тек после да раде. Са њима је свакако већ мало лакше, а биће и боље. Посла има више него годинама уназад. Теже је доћи до угља и откривке, а производња се тражи. Сви морамо да будемо мобилни буквално у сваком моменту – испричао нам је на брзину, журећи да надгледа постављање станице. Готово у трку, питамо како је изгледало навођење багера на два милиметра, на шта се шеретски насмејао.

– Хтели смо да се мало покажемо, сада када смо старији, како се ради. Ретко је то да се „наиђе“ на два милиметра. Фактички, багер се позиционира тако да је једна гусеница спуштена, друга подигнута при чему резултујући нагиб може да одступа до 20 милиметара. Уједно, када се наиђе на 0,2 mm, једино је тада могуће радити захват на главним стазама. То се ради на 15 до 20 година, ако се и мења. Ето рецимо, пре 25 година то сам радио на „глодару 5“ и то је једини пут – рекао нам је Гајић.

На монтажном плацу раскрилила се „осмица“, подупрта великом и малом штицом за противтег и за радни точак. Одмах је јасно да је багер рашрафљен и да се раде крупни послови. Ту је главни Велибор Марковић, машински инжењер, наш дугогодишњи сарадник који након овог ремонта иде у пензију.

– Ова инвестициона оправка је капитална. Најважнији су послови на редуктору радног точка, који је демонтиран и послат у „Метал“ на ревитализацију. Демонтиране су ламеле, као и покретна и фиксна колича за дизање стреле радног точка. То је последњи пут рађено пре 12 година, 2010. године током ревитализације багера која је трајала

Мачак који се плаши миша

Чули смо и једну анегдоту. Миловану Михаиловићу, багеристи „глодара 8“, надимак је Мачак. А, нажалост, пати од фобије од мишева. И како то обично бива, што коповци добро знају, на багерима нема тајне која није откривена. У детаље приче нећемо улазити. Углавном, миш је направљен од пучвале и кабла, а Мачку „закомпликован“ излазак из кабине. Било је много фрке, трке и, наравно, смеха.

Златни електричари

Средином јуна на Радничко-спортским играма „Угљара“, које се традиционално одржавају у Врњачкој бањи, електрослужба БТС освојила је чак три злата, у три различите дисциплине. Носиоци злата су Слободан Лукић у стрелаштву, Небојша Живковић у фудбалу и Дарко Јаковљевић у навлачењу конопца. Колеге су изузетно поносне на успех својих електричара.

Након овог ремонта неколико запослених одлази на нова радна места или у заслужену пензију

шест месеци. Такође, на малом транспорту демонтирано је вертикално вратило редуктора са комплетном конструкцијом од окретања траке 4 у кружно. Овај захват није рађен отада је багер монтиран – нагласио је Марковић и истакао да ће сада бити побољшан аксијални зазор.

Осим крупних послова, обављају се и они уобичајени, мењају се сви оштећени и похабани делови. Скинут је и погонски бубањ траке 2, коме су се од силног рада излизале шаре.

– Од прошлог ремонта имали смо чак 500 радних сати. А при томе, само једну непланску вулканизацију. Три укупно за годину дана, али две од тога не рачунамо, јер су биле узроковане страним телом које је упало и оштетило траку. Функционисали смо без проблема. Томе је сигурно допринело то што се сваке године сви трудимо да ремонт буде урађен квалитетно. Наравно, има изазова и решавамо их у ходу. Производња је беспрекорна зато што систем чини врхунски тим људи – сигуран је Марковић.

С обзиром на то да иде у пензију, питали смо га и да ли осећа велику одговорност да све остави „утегнуто“.

– Јесте, сада ми је веће оптерећење јер сам прошле године знао да имам годину дана да одклоним, уколико се појави неки проблем. Важно ми је да све оставим како треба и да багер буде потпуно погонски спреман за нове задатке који су пред њим. Трудим се максимално, заједно са колегама који ми несебично помажу – истакао је Марковић.

Милован Михаиловић, багериста „глодара 8“, од првог радног дана је на овом систему. Прошао је пут од помоћног радника, руковаоца станице, тракисте и познаје БТС као свој длан. С обзиром на то да је технологија копања тренутно усмерена на јаловину па рудари, фактички, сами себи отварају угаљ, питамо колико им то представља оптерећење.

– Оптерећење је, како за нас тако и све остале. Посебна је прича то што прослојци не залежу у равној линији, па мора строго да се води рачуна о угловима, да не подбијамо резове. Благо речено, имамо осећај као да радимо на ровокопачу. Кашика се нон-стоп диже и спушта – пожалио се Михаиловић.

Управо на то нам је скренуо пажњу и Родољуб Николић, електропословођа БТС-а, који каже да је багер веома експлоатисан због технике копања.

– Боримо се. Уз то, на систему је заступљено доста различите опреме. Од 12 погонских станица седам се разликује по шемама и опреми, банд има нову технологију (фреквентну регулацију), багер пола-пола – класична стара опрема, а контрола је рачунарска. Улажемо пуно труда да све то заједно ради – изричит је Николић док нас

упознаје са младим електроинжењером Иваном Филиповићем, како каже, узданицом БТС.

– Захтевна технологија копања багера највише се одражава на електроопрему. У условима у којима ради, багер је перфектно ефикасан, има доста радних сати, мало електрозастоја на систему и на багеру. Притисак је велики, сваки минут се штопује – поверио нам је Филиповић.

Напомиње да доста очекују од овогодишње инвестиционе оправке.

– Много ствари је започето и на банду и багеру, надамо се да ће све бити реализовано. Настојаћемо да нађемо решења у вези са трумблом и што се тиче банда. Свима је у интересу да све буде урађено што квалитетније и брже – истакао је Филиповић.

Д. Весковић

Срећно, Вељо!

Велибор Марковић, звани Веља, машински инжењер, легенда БТС-а, након 44 година стажа одлази у пензију. Човек је широког срца и осмеха, изузетан стручњак, чија „осмица“ је из године у годину бележила најмање застоја.

– Све време радио сам у директној производњи, газио блато. Било је доста и успона и падова, али је најбитније да човек сваки пут устане. Цео живот је борба. Није ме много занимала каријера, већ здрав однос са људима, то је најбитније. Да се сретнемо на улици и испричамо. И сутра када одем у пензију, могу слободно да ме позову за савет. Радо ћу им изаћи у сусрет. Било је ту и тешких тренутака и светлих. Али ето, остаје једно другарство, један људски однос, добра атмосфера. Све то утиче на позитиван одлазак у пензију и ако то пренесемо на ове млађе људе можемо очекивати да изнесу терет који смо и ми носили – каже наш Веља, коме желимо срећну и дугочекну пензију.

Јул у знаку ремонта „ведричара“

Док се чека транспорт делова багера чија санација и регенерација је урађена у „Металу“, коповске службе максимално су ангажоване на терену, ремонтују припадајући бандваген и брину о редовном одржавању осталих система

Радови на опоравку и подизању погонске спремности рударских колоса на „Тамнава-Западном пољу“ биће реализовани сукцесивно, а прва на реду је једна од најпоузданијих машина – чувени багер „ведричар“. Ове године одустало се од устаљене праксе да се у истом тренутку зауставе све машине угљених система.

– Овакав начин годишње инвестиционе оправке више нам одговара, јер смо тада заједно са запосленима из „Метала“ фокусирани само на једну справу. Велика предност је то што све расположиве снаге мобилишемо на једно место. То омогућава да квантитет и квалитет радова буду већи и бољи, јер нема расипања средстава и људства на више објеката – каже Предраг Илић, управник.

На најстаријем, али и рударима врло драгоценом угљеном багеру „ведричару“ радови су почели првих дана јула и трајаће до краја месеца. С обзиром на специфичну технологију рада справе, осетљивост на абразивне материјале која се види у брзом хабању појединих склопова и године „живота“, и поред редовних мини-оправки између годишњих сервиса, ова машина и сада захтева озбиљне и захтевне радове.

Правило је да су машински радови у ремонту увек најзахтевнији, најобимнији и у центру пажње. Према речима Миломира Ивковића, првог човека Машинске службе, штицна за „ведричар“ је подигнута, а од већих послова издвојио је санацију пукотине на ушци четворке. Првобитна идеја је била да се овај део замени, али ће ипак, уз договор, ту санацију мајстори урадити на плацу. Скидање једног погона на турасу и његово скидање због санације сегмената, мењање куглбана траке и замена свих ужади припадају групи капиталних радова. Уз њих, дугачак је списак послова који су стандардни и раде се

сваке године, а такође се обављају и бројне провере како би погонска спремност багера била подигнута на највиши могући ниво.

– Имали смо среће да за сада нисмо наишли ни на један скривени проблем на „ведричару“, што се не дешава често. Кварови који се приликом планирања ремонта не могу уочити, док не почне отварање склопова, овог пута се нису појавили. Сви делови за које је то било неопходно пребачени су у „Метал“ на регенерацију и сређивање је завршено, остало је још да се у одређеном тренутку врате на плац и монтирају. Наша радионица није опремљена довољно да би могла део посла за време ремонта да преузме на себе, али ћемо радити ремонт бандвагена који прати „ведричар“. Уз то, много система ради, а наш посао је да се бринемо о њиховом одржавању – нагласио је Ивковић и додао да се динамика радова поштује и да је подршка „Помоћне механизације“ добра.

Од ревитализације рударских машина након поплаве 2014. године, када је на свим багерима замењена електроопрема, ова служба у време годишњих ремонта углавном обавља рутинске провере и прати рад свих система, Машинске и Рударске службе.

Шеф Електрослужбе Душко Дражић истиче да је због екстремних временских услова и услова рада на копу, пре свега присуства велике количине прашине, пред њима, заједно са извођачима радова, сервис клима-уређаја на багерима. Када је реч о „ведричару“, поред редовне контроле, биће замењен погон кружног кретања због лошег

стања лежајева. Ово се ради превентивно, јер је потребно реаговати чим се примеће лошији резултати, а резервне моторе уграђују како би била обезбеђена сигурна експлоатација и већа поузданост система након ремонта.

Илић наглашава да су реконструкције система током ове године, због испадања из процеса рада „одлагача 4“, биле редован посао. Због такве ситуације и обављања тих послова у ходу, на линији „ведричара“ неће бити померања транспортера. Ипак, у складу с послом на који је стављен акценат у 2021, заменили су све шине и понтоне, а како би гума на тракама била у добром стању, обавили су седам вулканизација.

М. Димитријевић

Напајање угљених система из ТС „Нова“

Користећи ремонте и планиране застоје на системима, Електрослужба је напајање 70 одсто угљених система пребацила са старе трафостанице „Монтажни плац“ на нову трафостаницу „Нова“, завршену 2021. године. Преостало је да то буде урађено на четвртој линији угља на којој ради „ведричар“, па ће годишњи ремонт бити прилика. Предност нове трафостанице је што омогућава прелазак са шестокиловолтних кабловских линија дугих пет километара на кабловске линије дуге један километар. Тако се остварује велика уштеда у количини кабла који се може искористити на другим системима.

Заштита депоније од атмосферских вода

Објекат има две коморе које се наизменично празне, постројење за пречишћавање воде и цевовод до реципијента – реке Кладнице

Нови таложник за евакуацију атмосферских вода са депоније ситног угља у Дробилани имао је током неколико дана обилних падавина од 8. до 11. јуна своје „ватрено крштење“. Наиме, јаке кише које су обележиле почетак лета поклопиле су се са периодом пробног рада новог објекта који је трајао месец дана и завршен је 18. јуна.

– Пумпе које црпе воду из таложника су већег капацитета од самог постројења, па је пројектом предвиђено да се вишак воде, коју постројење не може да прихвати, враћа у десну комору таложника. Током пробног рада испоставило се да то није најбоље решење. Зато је извођач на наш захтев спровео измену којом је омогућено да се тај вишак воде враћа у активну комору која се празни, како би једна од њих увек била спремна. Након овог прилагођавања

■ Наталија Марковић

и постављања ефикаснијег решења, објекат је добио зелено светло и успешно је пуштен у рад – појаснила је техничке детаље Наталија Марковић из Сектора инвестиција РБ „Колубара“ који је био задужен за реализацију.

Изградња новог таложника за евакуацију атмосферских вода са депоније ситног угља испланирана је као наставак допунског рударског пројекта за хомогенизацију угља и за њега је урађен посебан технички рударски пројекат. Како је и предвиђено, објекат чине таложник са две коморе које се наизменично празне, постројење за пречишћавање воде, и цевовод до реципијента – реке Кладнице.

– Вода са депоније и са целог комплекса Дробилане прикупља се у ове ретензије системом атмосферске канализације.

Пуни се једна ретензија, друга је празна. Када се прва напуни до одређеног нивоа, креће њено пражњење, а пуни се друга, и тако наизменично. Када се ретензија која је пражњена потпуно исуши, чисти се и припрема за следеће пуњење. Што се тиче процеса пречишћавања воде, он функционише на три могућа начина: пумпама постављеним у ретензији вода се доводи у постројење, где се пречишћава уз помоћ хемикалија, поступцима коагулације и флокулације и таложења и извлачења муља. Постоји могућност додатног пречишћавања преко филтерских јединица активним угљем и песком. На оба начина добија се вода задовољавајућег квалитета, која може да се пусти у реку. Трећи режим рада је за ванредне ситуације, када је прилив велики, а падавине екстремне и тада се вода из таложника може препумпавати директно у Кладницу, да би се спречило изливљање таложника, односно поплава – рекла је Марковић.

Она је додала да је уговор за реализацију овог пројекта потписан у марту 2021. године, а са радовима се кренуло убрзо након тога.

– Најпре су обављени грађевински радови на ископу ретензија, јер су проблем биле већ постојеће – привремене ретензије. То су практично биле рупе које су прихватале

атмосферску воду. Укидањем једне по једне постојеће ретензије, смањиван је капацитет ионако малог прихватишта за те воде. Договор са извођачима је био да прво буде урађена десна ретензија да бисмо могли да је пустимо у функцију, а да привремену леву, која је била на Дробилани, задржимо неко време. За време извођења армирачкобетонских радова вода са депоније је преусмерена да се улива у постојећу, само леву ретензију, која је редовно пражњена. По завршетку десне ретензије, пуштена је и сва вода у њу, а привремена је затворена – подсетила је Марковић.

Ефикасан таложник којим се уклања вишак воде са депоније значајан је за функционисање пројекта хомогенизације угља. Површина депоније је велика, па је и прилив воде био знатан, а ретензије које су раније постојале биле су недовољне. Сада је то решено. Током пробног периода рађене су анализе узорака чисте воде и резултати су задовољили све стандарде.

Р. Лазић

Допунски послови

Урађене су и две допуне уговора за радове, у вези са заменом материјала и за комплетирање пројектне документације.

– На местима старих ретензија некада је било корито Кладнице, па је било много песковите глине, тако да је постављено доста лом-камена да би садашња бетонска конструкција опстала. Другим анексом уговора употпуњена је пројектна документација, урађене су дизалице за замену пумпи, вентилација у објекту који користи хемикалије и климатизација, јер је битно одржавати сталну температуру. Тиме је пројекат заокружен, а објекат комплетиран. Таложником ће управљати погон Дробилана – нагласила је Наталија Марковић.

■ Ефикасан таложник значајан је за функционисање пројекта хомогенизације угља

Ремонт заокружен пословима на Трећој фази

Провере и сервиси опреме који се раде од 11. маја омогућиће сигуран рад свих погона током наредне сезоне

Сервис Треће фазе „Прерадиног“ погона Сува сепарација, који ће заокружити ремонтну сезону у овом делу производног ланца Рударског басена „Колубара“, почео је 6. јуна и трајао је до половине јула. Пре тога, урађени су редовни годишњи инвестициони послови у свим погонима Оплеменења угља (Мокрој сепарацији, Сушари и Топлани), у погонима Прве и Друге фазе Суве сепарације, као и у погону Железнички транспорт. Овај део радова изведен је од 11. маја до 5. јуна.

Према речима Рада Ивковића, директора ОЦ „Прерада“, ремонтне активности углавном су унапред дефинисане плановима, али постоји и део посла за који се утврди да је неопходан тек након што машине буду детаљно прегледане.

– Пошто је опрема све старија, а квалитет угља променљив, циљ ремонта је да одржи степен поузданости у раду, и то на неколико „фронта“, од којих је најважнији снабдевање угљем термоелектрана у Обреновцу и ТЕ „Колубара“ у Великим Црљенима. Уз то, потребно је да осигурамо производњу планираних количина сушеног угља за снабдевање локалних топлана и котларница које греју важне јавне објекте и установе, као и за широку потрошњу и снабдевање грађана. Треба и да обезбедимо производњу довољних количина технолошке паре за производни процес у Сушари и Гас-бетону и топлотне енергије потребне за грејање сопствених погона и

■ Срђан Радовановић

других индустријских објеката РБ „Колубара“ у Вреоцима и грејање града Лазаревца – појаснио је Ивковић.

Када је реч о опреми у погонима Суве сепарације, Мокре сепарације, Сушаре и Топлане, како би се створили услови за поуздан рад током наредне године детаљно су прегледани сви транспортери, сервисирани су погонске групе, замењене оштећене ролне. Такође, прегледани су и санирани млинови, замењени чекићи, ремонтвани изгртаци, додавачи, решета и све друге машине које учествују у преради, транспорту и утовару угља. Замењено је и гумено платно на транспортерима.

– За израду резервних делова задужени су запослени из погона Монтаже и других служби ОЦ „Метал“, чије екипе су у Сувој сепарацији изводиле ремонтне радове на транспортерима допреме угља са копа и на бункеру Друге фазе. Истовремено, на Мокрој сепарацији урађени су сервиси на праоницима угља и чланкастим додавачима новог истоварног места – нагласио је Ивковић.

У Радној јединици Сушара, као и сваке године, проверавани су пароводи и „високо одговорни“ цевоводи, и замењене су критичне деонице. Урађен је

■ Зоран Раонић

комплетан сервис пнеуматске и хидрауличке инсталације, којом се управља свим процесним уређајима и елементима преко којих се суши угаљ. Такође, на објекту Нова Сушара детаљно су санирана два камина (број 1 и 4), једини који су преостали од претходне санације.

У Топлани је на котлу 2 ремонтвано млинско постројење, замењен је канал аеросмеше и горионика и урађена санација котловског озида након извршене дефектаже. На технолошкој инсталацији замењена је арматура и други дотрајали елементи. Такође, прегледан је и саниран електростатички филтер котла 2, као и комплетно постројење ХПТ-а, а акредитована лабораторија урадила је и редован сервис и баждарење свих вентила сигурности.

– Упоредо са редовним пословима везаним за производњу угља, у овом тренутку доста смо ангажовани на постројењу за пречишћавање отпадних вода „Прераде“ (ППОВ) које покушавамо да вратимо у првобитну функцију – нагласио је Ивковић.

Наиме, постојећи филтер таложника отпадних вода нашао се на путу рударских радова на Пољу „Г“, па је било неминовно његово откопавање. У октобру

прошле године престала је да ради и трећа касета филтер таложника.

– С друге стране, на захтев ОЦ „Површински копови“, ОЦ „Пројект“ пројектовала је измештање канала површинских вода дуж источне границе Поља „Г“, упрошћеним рударским пројектом Израда ободног канала по источној косини ПК Поље „Г“. Пројектованим измештањем канала површинских вода предвиђено је да канал пролази кроз ППОВ у пределу лагуна. Циљ нам је да дођемо до пројектног решења за проширење филтер таложника доградњом четврте касете и враћањем у функцију постројења за пречишћавање отпадних вода у обиму у којем је функционисало до искључења из рада филтер таложника. Тиме би у функцију били враћени и брзомешајући резервоар и секундарни таложник, степен пречишћавања би се подигао на пројектовани ниво. То би било довољно до изналажења трајнијег решења за пречишћавање отпадних вода и изградње новог постројења – рекао је наш саговорник.

■ У погонима радно, бучно и паклено вруће

Наша екипа посетила је погон Треће фазе Суве сепарације у моменту када се ремонт увелико захуктавао. О најважнијим интервенцијама на опреми разговарали смо са Зораном Раонићем, техничким директором погона.

Именовани нови директори

Горан Петронијевић, дипломирани машински инжењер, именован је за новог техничког директора, док је Зоран Раонић, дипломирани инжењер електротехнике, нови технички директор погона Сува Сепарација.

– Послови су рађени планираном динамиком и верујем да ћемо и до краја остати у оквирима задатих планова. Већину машинских и електро радова обављају запослени у нашем Одржавању, уз помоћ радника ангажованих преко ЈП ПК „Косово“, док су за специјализоване послове ангажовани спољни извођачи према важећим уговорима – рекао је Раонић.

Да би систем добро функционисао, није довољна само брига о машинама, већ и о комплетним електроинсталацијама.

– Овогодишњи ремонт не разликује се много од претходних и нема капиталних електрозахвата. Користимо прилику да док погон није у раду детаљно прегледамо електропостројења, заменимо све што је потребно, урадимо контролу и подешавање заштитних релеја, јер је за све ове послове неопходно безнапонско стање. Трудимо се да током сваког ремонта заменимо барем један стари компактни прекидач, секундару трансформатора 6/0,4 kV. Сваки елемент из домена електроодржавања се контролише и функционално

проба. Иначе, испитивање високонапонских заштитних релеја ради група са копа из Центра за стручне послове, а након испитивања заштита ми одрађујемо сервис постројења – објашњава Раонић и наглашава да и поред недовољног броја радника и потешкоћа у вези са набавком резервних делова успевају да одржавају постројење и квалитетно ураде ремонте.

Производни део погона Треће фазе обишли смо са Срђаном Радовановићем, инжењером производње. У објекту за дробљење угља затекли смо усредсређену групу радника,

која је радила на поправци и замени оштећених делова једне дробилице која је доста похабана. Овде се угаљ који се допрема са копа трачним транспортерима уситњава, а затим шаље на линију утовара за Обреновац.

– Пошто се дробилица отвара само док погон стоји, све што је дотрајало мора бити замењено до краја ремонта. Ту спадају оштећене млинске плоче које се налазе на зиду, осовине, лајсне, панцир лимови. Ради се и санација ротора дробилице, као и преглед и, уколико је потребна, замена лежајева – детаљно нам је објаснио Радовановић.

Док смо се пели опраним степеницама до погона за класирање угља, одакле је допирала неописива бука и севало из апарата за заваривање, наш саговорник објаснио нам је да је у току наваривање такозваног ролен-рост решета.

Како смо сазнали, када је у питању наваривање и замена лежајева на вратилима, уобичајени поступак је да се део вратила извади и пошаље у радионицу, замене лежајеви, наваре, а затим следи монтажа. Други део опреме „наварује“ се на лицу места.

– Имамо доста и вулканизерских и браварских послова. Осим заваривача, који су најоптерећенији, вулканизери раде на санацији и замени гумених трака на трачним транспортерима, док се бравари баве поправком и заменом оштећених делова машина и опреме. Њихов посао није нимало лак, поготово по овој врућини, у затвореном, скученом простору и под прописаном заштитном опремом. Али, сви се труде да квалитетно и на време све заврше и крену на заслужене годишње одморе – нагласио је Радовановић.

Т. Симић

Доктори за пумпе

Група мајстора, поред осталих послова, специјализована је за сервисирање центрифугалних пумпи, које из свих делова „Колубаре“ на поправку шаљу у ову радионицу

Када смо закорачили у радионицу тамнавске јединице за одводњавање, учили смо групу од пет-шест мајстора како занесено раде. Учинило нам се да су прави пример и потврда тезе да су невелике екипе компактније, сложније и ефикасније у раду. То је и неопходно јер, иако раде у позадини великог рударског система, имају веома обиман посао, који је важна карика у укупном производном процесу.

Ови мајстори одржавају целокупан систем одводњавања, монтирају све пумпе и цевоводе на копу Поље „Г“ и прилагођавају их напредовању рударских радова. Водосталтери одржавају све инсталације како на копу, тако и у Дробилани, а одржавају и тамнавски водовод и комплетну линију питке воде. О томе колико су предузимљиви и креативни када је посао у питању, говори опремљеност њихове радионице. Доста алата и разних помагала сами су осмислили и направили, наместили су струг и имају свог стругара како би сами брзо израдили и поправили поједине делове без слања у „Метал“, а чак имају и свој „пробни“ бунар у којем одмах тестирају поправљене пумпе.

Уиграна екипа

Међутим, од осталих коповских служби за одводњавање ови мајстори се издвајају по умећу поправљања центрифугалних пумпи које већ годинама својим ресурсима сервисирају за целу „Колубару“.

Пословођа Радиша Симић, у колубарском руднику познат као Раша Одводњавање, са 19 година је крочио у своју радионицу и ту ради пуних 36 година.

— Где год на овом копу и Дробилани постоји нека славина, или нека вода која тече или тек треба да потече, за то смо ми задужени. Само на Пољу „Г“ има око 90 пумпи које ми поправљамо, и то најмање

45 врста. Не жалимо се, уиграни смо. Ипак, треба нам младих радника да са њима поделимо ово што ми знамо и умемо. Када сам из школе овде дошао, учио сам од легенди у овом послу, покојног чича Вите, Миодрага Поповића, Брке... Научили смо да професионално приступамо свакодневним пословима, јер они нас чекају, неће се појавити нико да уместо нас то уради — искрено нам каже Радиша Симић.

Група је формирана 2003. године, када се коп „Тамнава-Источно поље“ приближивао свом експлоатационом крају, као идеја тадашњег руководства копа да се радници специјализују за одређене послове које ће у будућности моћи да обављају и за друге копове. То се показало као добар потез, јер како и сами запослени кажу, усавршавали су се свакодневним напорима да што боље упознају ове пумпе.

Док су Мирко Илић, Зоран Новаковић, Зоран Илић и Бранко Ђурић монтирали

Мирко Илић док ради на стругу

Велики испит

Ова служба суочила са посебним изазовом 2014. године за време поплава. Тада су све пумпе радиле на испумпавању воде из коповских језера, а ова радионица је служила за њихово брзо поправљање. Кажу да им је и даље жао неколико квалитетних пумпи које су остале затрпане, али су поносни на оних 13 које су извукли из блата и глиба. Како кажу, тих дана радили су и дан и ноћ, као да им се у рођеној кући то десило. Свима је пред очима била само вода и сви су тада имали један циљ.

радно коло на једној центрифугалној пумпи, стручно су нам појаснили да је реч о јаким, стабилним пумпама које имају 520 киловата и избацују 400 литара воде у секунди. То су највеће пумпе за избацивање воде које се користе на коповима.

Питамо их да ли баш сваки квар могу да поправе, а они скромно одговарају да увек дођу до неког решења и да ниједна пумпа још није остала непоправљена. А кроз њихове руке пролазе разне коповске пумпе – за одводњавање, наводњавање, пумпе из котларница...

– Старији мајстори су знали да кажу да заједно сви имамо 400 година радног стажа, као диносауруси смо у овом послу, ниједан квар не може да нас изненади – духовито истиче пословођа Раша.

– Када добијемо покварену пумпу, прво постављамо дијагнозу. Отварамо је и проучавамо да видимо шта је страдало. Узимамо анамнезу – питамо кориснике на шта се жале и тако лоцирамо проблематични део пумпе. Мора да се размишља и са осећајем да се ради овај посао. На крају свака буде као нова, а тај осећај највише волимо, када видимо да ради – објашњава нам Мирко Илић, металостругар са Уба који шест година ради са овом екипом за коју има само речи хвале.

Његов старији колега од кога је овај занат научио, Зоран Новаковић из Степојевца са радним стажом од 20 година, истиче да се у овом послу и даље доста учи јер све савременије пумпе стално пристижу. Динамика поправке зависи од врсте квара и расположивости резервних делова. За пумпе су погубни песак и рад на суво. Ако се користе стари делови, ради се репарација и потребно је више времена, док са новим деловим поправка иде брже.

У радионици се зна ко шта ради, свако има своје задужење, али кад је неки велики посао у питању, сви ускачу да помогну. У овој екипи две деценије ради и Лазаревчанин Зоран Илић који је инвалид рада. Каже нам да му много значи што може да допринесе, јер у малим групама нема забушавања, а оваквим здруженим деловањем само се добија на квалитету посла.

Пошто водоинсталатер Бранко Ђурић у моменту наше посете није имао интервенција на терену, радио је раме уз раме са колегама на поправци виталног дела центрифугалне пумпе. Са тридесетогодишњим искуством у овој радионици, овај мајстор из Диваца слаже се са колегама да се знање потребно за посао стално надограђује, али и да овај посао тражи врхунску прецизност.

– Све се ради у милиметре, у тачне мере. Мора да се мозга током оправке пумпе. Дешавало нам се да поправимо и спакујемо пумпу, али она неће да се окреће. Е, онда крећемо изнова и стрпљиво тражимо решење проблема – истиче Ђурић закључујући да су сви задовољни и поносни када предају спаковану, чисту и подмазану пумпу да настави свој рад на копу.

М. Павловић

Дневно између 20 и 40 сервиса

Помоћна механизација је неизбежна карика у процесу експлоатације угља, а то посебно долази до изражаја током лета, када због инвестиционих оправки на коповима сваки посао мора бити успешно и на време завршен. Ову сезону дочекали смо са обновљеним возним парком, а добили смо и појачање у људству, тако да имамо са ким и с чим и да реализујемо све што се од нас тражи – каже Драган Стојановић, помоћник управника експлоатације возила Ауто-гараже у Рудовцима.

Што се тиче повећање броја возила за превоз људи, он каже да су очекивали набавку 100 газова за „Колубару“.

– У административном смислу све је завршено, али због кризе у Украјини настао је застој. Надамо се да ће се све брзо решити и да ће возила стићи, што би било велико олакшање у самој организацији рада – речи су Стојановића.

Потешкоћа има и када је реч о набавци опреме и резервних делова.

– Све је успорено, а рокови померени. принуђени смо да, када је то изводљиво, на пример у вези са климатизацијом, кварове сами решавамо. Ако ни то није могуће, онда та возила распоређујемо у ноћне смене да бисмо тако избегли врућине – објашњава Стојановић.

Да је одржавање веома важан сегмент „Помоћне механизације“ још једном нам је потврдио и Влада Дамњановић, технолог одржавања возила.

– Крајем јуна бавили смо се доста регистрацијом, јер нас је захватио нови Закон о безбедности саобраћаја на путевима. Уведено је правило да издвни гасови на возилима морају да буду у складу са ЕУ нормама по којима је возило произведено,

што је захтевало извесна прилагођавања и дужа искључивања возила из рада – каже Дамњановић и додаје да су логистичку подршку у смислу обезбеђивања делова и припреме за технички преглед добили од „Грађевинара“.

Иначе, бар три возила дневно иде на сервис. Парк у овој ауто-гаражи је разноврстан, па је и спектар потребних делова широк и разнолик. Запослени дневно обаве од 20 до 40 интервенција, а ту су и свакодневне поправке. Ангажован је максималан број људи, што значи да је огроман број возила у експлоатацији.

Ипак, олакшање је пријем нових људи, руковаца и возача. Дошло је и до смене генерација, реч је о младој екипи која је веома заинтересована за посао и спремна да остане и прековремено да би започети посао био завршен. Кажу да је за њих сваки задатак изазов, опција „не може“ и „нећу“ се искључује, а када се на тај начин приђе проблему у 99 одсто случајева се нађе решење. С тим циљем долазе и одлазе на посао.

Т. Крупниковић

Изградња путева приоритет

Према речима Стојановића, извлачење камена за изградњу путева из каменолома

„Грађевинара“ је завршено, што је био један од важнијих послова за „Помоћну“ у претходном периоду.

– Изградња путева је почела на време, у правом тренутку, а то је за нас битан фактор који нам омогућава да обезбедимо сигуран превоз и сачувамо возила – рекао је Стојановић.

Приоритет санација „одлагача 4“. Након што је набављен сав потребан материјал, током јула радило се на три склопа – платформи од стуба одлагача, малој обртној платформи на коју се качи трака 2, и на траци 3

У „Металовој“ радионици за челичне конструкције током јула ради се пуном паром. Списак приоритета није кратак, па се ради, кажу,

„офанзивно“ и остаје прековремено и викендима. Главни посао је, као и у претходном периоду, израда најхитнијих склопова за „одлагач 4“, који је оштећен у пожару на копу „Тамнава-Западно поље“.

Када је реч о челичним конструкцијама, како нам је рекао Лазар Бајић, „Металов“ координатор послова на санацији хаварије, сав неопходан материјал је набављен, па радници могу неометано да израђују неопходне делове и склопове. Истовремено, на терену је у току санација траке 2, која је имала нетипичну деформацију – дошло је до њеног увијања. Протеклих месец дана тражено је решење. Како нам је Бајић у полушали рекао, његов колега из пројектно-конструкционог бироа, грађевински инжењер-статичар Владан Чоловић, није спавао док га није нашао. И сам Чоловић потврђује да је тако било, објашњавајући процес којим су он и колеге заједно решили овај проблем.

– Проблем је специфичан јер је реч о торзионом увртању конструкције услед пожара. Геометри су снимали неколико пута, утврдили смо да је 10-15 метара траке уврнуто за 50-100 милиметара и био је прави изазов да то вратимо у пројектовану геометрију. Успели смо да направимо алат којим смо конструкцију вратили готови у

Пуне руке посла

хоризонтални, односно вертикални положај, зависно са које стране се гледа, и свесно унели напоне у део код куглбана где се трака 2 качи за одлагач – каже Чоловић и додаје да је следећи изазов да се напони балансирају релаксирају и да се тај део конструкције растерети.

Он даље објашњава да је екипа направила неку врсту модела, а онда су конструкцију „рецкали“ на оним местима на којима су сматрали да ће доћи до релаксације напона. После пет дана тих активности, дошли су до фазе када могу да пробају да раскаче траку, а да се не поремети њена стабилност.

– Након тога, места на којима је дошло до деформације челика биће замењена, пошто буду закачене платформа и стрела баласта. Онда могу мирно да спавам – каже Чоловић.

Током прве половине јула радили су на три склопа – платформи од стуба одлагача, малој обртној платформи на коју се качи трака 2, и на траци 3.

Како су нам објаснили, у радионици за челичне конструкције прави се потпуно нова платформа стуба одлагача. На њој се пажљиво ради више од месец дана, објаснио нам је Марко Божовић, шеф радионице. У моменту када смо разговарали, била је заварена у патосу, остављена да се хлади заједно са теговима, да се не би искривила. Након тога, чекало их је да је окрену и заваре са друге стране.

– На овим пословима обично ради група од шест до осам бравара и заваривача, и посао ће бити завршен до краја јула. То је, према плану, а исти случај је и са малом обртном платформом – каже Божовић.

Александар Пакић, пословођа у радионици, каже да се ради пуном паром, јер је реч о приоритетном послу коме је све остало подређено.

На обртној платформи затекли смо два бравара и четири вариоца. Један од њих, Марко Старчевић, који има петнаестогодишње искуство као заваривач, каже да је посао напоран, поготово на тропским врућинама какве су биле тих дана. Питали смо га како издржава, он је шаљиво и пред пословођама рекао – Никако! Мора се, али свакако није лако.

М. Пауновић

Марко Божовић и Лазар Бајић

Материјал

У „Металу“ подсећају да је специфичност ове санације и то што је потребан материјал нешто вишег квалитета од просека. Инжењери нису губили време па су, док се чекала реализација набавки, одређени део материјала који је био у магацинима тестирали у лабораторијама и искористили оно за шта је утврђено да одговара. То је донекле убрзало израду критичних склопова и спречило застој у послу.

Прва гитара „Колубаре“

Омиљен као колега и
руководилац, срдачан, ведар и
свима драг, посвећен је послу,
али и хеви-метал музици

Симбол српске енергетике, познат по производним резултатима, али и врсним стручњацима из различитих области, Рударски басен „Колубара“ расадник је талентованих и успешних људи. Поред тога што савесно раде послове од којих живе, истакнути су и у додатним занимањима или хобијима, са резултатима и амбицијама који често превазилазе локалне оквире.

Владимир Гарчевић, дипломирани правник, руководилац је Одељења за експропријацију за површински коп Поље „Д“, са седиштем у Вреоцима. Од 2008. године, 15 запослених, међу којима су дипломирани правници, административни радници и вештачи грађевинске, пољопривредне и шумарске струке, одговорно и предано ради на исељењу више од 1.000 домаћинстава из насељеног места Вреоци. Поносни на све што су до сада урадили, спремно дочекују нове изазове и отварање копа Поље „Е“. Омиљен као колега и руководилац, срдачан, ведар и свима драг, Гарчевић је посвећен послу, али и хеви-метал музици и гитари, инструменту који је његова продужена рука и средство за комуникацију.

– Љубазан однос и добра воља решавају све проблеме. Полазим од себе и водим се крилатицом да се према другима треба опходити онако како желите се они опходе према вама. Захваљујући таквом ставу, обавили смо огроман део посла у вези са експропријацијом насељеног места Вреоци, увек смо на услузи његовим житељима, са максимумом разумевања и ангажовања. Нисам конвенционалан тип личности на пословима руководиоца, посебно овако административне службе, која припада правном сектору. Добронамеран приступ доприноси резултатима, јер опуштенији људи са лакоћом раде свој посао. Не користим груба обраћања ни повишен тон. Причамо топло и људски, јер знам колико је овај посао стресан. После осам сати на радном месту, није у реду да тај стрес носимо кући, својим породицама. Трудим се да направим радну атмосферу која ће умањивати, а не производити напетост. Сматрам то, поред онога што ми пише у анексу уговора о раду, својом радном обавезом – открива нам своју тајну за добре међуљудске односе.

Музиком се бави више од три деценије. Био је гитариста у многим групама, а

последњих осам година свира и компоњује у свом бенду „Claymorean“. Неколико синглова и компилација, три студијска и један концертни албум, запажени наступи у Србији и иностранству, креације су породичног бенда, у којем вокал носи Влатина супруга Дијана, бас-гитару свира његов рођени брат Горан, а бубњеве и другу гитару Марко и Владимир Новаковић, два рођена брата из Великих Црљена. Шести члан групе је гитариста Урош Ковачевић из Београда. Све албуме финансирали су сами. На иностраном тржишту овај бенд осваја доста медијског простора, њихови спотови и концерти веома су популарни међу љубитељима хеви-метал музике, а албуми су издати и за једну америчку издавачку кућу.

– Музика је друга страна моје личности. Музичар, гитариста, композитор, текстописац, све сам то ја. Прва интересовања показао сам са 11 година, а први наступ имао сам као четрнаестогодишњак у некадашњем Клубу младих на великом концерту десетак лазаревачких бендова. Стекао сам доста искуства за ових 30 година бављења музиком, али тек сада живим живот како ми доликује. Са препознавањем иностраних медија, њихових издавачких кућа и промотера, дошао сам у фазу у којој је требало да будем као двадесетогодишњак.

Чини ми се да је и у оним најгорим деведесетим годинама у нашој земљи било више могућности за рокенрол него данас, када не постоје предрасуде или забране према овој врсти музике. Опет, пријатно сам изненађен што на концертима видим пуно младих људи. У Лазаревцу има неколико бендова чији су музичари млади по годинама и по стажу, а који већ праве запажене концерте по Србији – каже и додаје да наш град има културни живот на који можемо бити поносни. Са похвалама прича о лазаревачком музичком удружењу „Синкопа“, које ради на побољшању статуса алтернативне културе. Својим наступом група „Claymorean“ недавно је отворила манифестацију „Шикијеви дани“, посвећену преминулом градском уметнику.

– На платоу испред Рударске чесме, без бине, усред дана, свирали смо хеви-метал музику. Дијанин глас и наша свирка привукли су пажњу и онима који нису заљубљеници у овај жанр. Таквих догађаја нема ни на Западу, где је овај музички правац много популарнији. Захваљујући женском вокалу, наша музика није брутална, већ звучи пријемчиво и мало топлије – са задовољством прича о недавном наступу у Лазаревцу и наглашава да је за музичаре најважнија размена добре енергије са публиком.

– У музици је то чиста физика. Када је извођач инспирисан публиком и њеним расположењем, и са истим жаром свира за 50.000 или 5.000 људи, онда заузврат добија сву уложену енергију. То је изузетан осећај који само на бини може да се доживи. Имам срећну околност што је моја супруга у бенду, јер неко ко се не бави овим послом не би могао да разуме моју опседнутост музиком – каже и додаје да је свирање на гитари и вентил за избацивање стреса и негативне енергије. Одлазак на било који концерт увек је лепо искуство и растерећење од напорне свакодневице. У природи, поред реке или у шуми, наш саговорник одмара душу и поглед, али и проналази инспирацију за музичка дела, све популарнија у иностранству, али и међу младима у Србији.

Д. Матић

Језик гитаре

Гитара ми је попут језика. Волим је јер ми даје могућност да своје емоције преточим у музику. Као правник служим се правним језиком да објасним странкама у поступку многе процедуралне ствари. Тако се трудим и да публици дочарам емоције. То је мој вентил за скупљени стрес који долази из брзине живота и разних оптерећења. Кроз гитару сав терет каналишем на здрав начин – каже Владимир Гарчевић.

Награђени са општинским руководством

Гимназијалци
деценијама
успешно учествују
на такмичењима,
завршавају факултете
и постају професори,
лекари, инжењери
и стручњаци
других профила

Гимназији Видовданска награда

Током „Дана Лазареваца“, манифестације коју је од 11. до 28. јуна организовала Градска општина Лазаревац, прослављене су Тројице, слава града, организовани одговарајући програми и додељене награде институцији и појединцима који су се од претходног Видовдана истакли достигнућима и радом.

Поводом Видовдана, Дана општине, у Центру за културу Лазаревац 28. јуна одржана је свечана седница Скупштине ГО Лазаревац на којој су најуспешнијима додељена признања. Видовданску награду добила је Гимназија у Лазаревцу. Награде за стваралаштво младих добили су Ђорђе Комадина из Лазареваца, студент Медицинског факултета у Београду, и Лука Костић из Лазареваца, ученик Гимназије у Лазаревцу. Награду у области противпожарне заштите добио је Бранко Лазаревић

из Брајковца, запослен у Ватрогасно-спасилачкој јединици Лазаревац.

Бојан Синђелић, председник Скупштине ГО Лазаревац, подсетио је на историју долине Колубаре и Лазареваца и истакао рад рудара и радника општинских предузећа, као и успехе лазаревачких спортиста, уметника, студената и ученика.

Честитајући грађанима празник, председник ГО Лазаревац Бојан Стевић подсетио је да је Лазаревац добио име пре 133 године указом Министарског савета и нагласио да на Видовдан одајемо почаст косовским јунацима и свим српским јунацима који су дали животе за слободу Србије. Уз информативни филм о актуелним и завршеним пројектима током протеклих 12 месеци, Стевић је најавио нове пројекте. Међу њима су реконструкција Дома здравља „Др Ђорђе Ковачевић“, изградња велетржнице и подземне гараже, реконструкција постојећег

базена, изградња балон-хале у Великим Црљенима и фискултурне сале за Гимназију и Техничку школу „Колубара“ и реконструкције улица Вука Караџића и Милована Лазаревића.

Пре седнице служена је литургија у Храму Светог великомученика Димитрија. У крипти је одржан парастос, након чега је општинско руководство полагањем венца одало почаст настрадалима.

Поред бројних програма, „Дане Лазареваца“ чинили су и шетња Стубичким стазама здравља у организацији Планинарског друштва „Вис“, међународни фестивал фолклора с Културно-уметничким друштвом „Диша Ђурђевић“ из Вреоца као домаћином, концерт групе „Леб и сол“ и многи други програми. Манифестација је обухватила и обележавање 20 година рада Модерне галерије Центра за културу Лазаревац.

М. Караџић

Најбољи

Ученици Гимназије у Лазаревцу протеклих деценија успешно су учествовали на бројним такмичењима, завршавали факултете и постајали професори, лекари, инжењери и стручњаци других профила. Школа данас има 20 одељења са 550 ученика. Како је на додели награда образложено, у школској 2021/22. години ђаци су постигли изузетне резултате упркос отежаним условима рада због коронавируса. Посебно су се истакли на такмичењима републичког нивоа из српског језика и књижевности, биологије, хемије, математике, историје, енглеског и руског језика. Такође, уз подршку школе иницирали су низ сарадњи са лазаревачким установама културе. Ђорђе Комадина је основну школу и Гимназију завршио као добитник Вукове дипломе. Као учесник бројних такмичења најбоље резултате показао је на такмичењима из биологије. Медицински факултет уписао је 2019. године. Прву годину завршио је са просеком 10. На академији поводом обележавања стогодишњице ове образовне институције проглашен је једним од најбољих студената своје генерације.

Уз запажене резултате на такмичењима, Лука Костић је учествовао и у пројекту агенције НАСА и раду Летње научне школе у Петници. У школској години на измаку освојио је прво место на Окружном и Републичком такмичењу из биологије. Бранко Лазаревић је вођа Ватрогасно-спасилачког одељења за оперативну подршку и реаговање. У образложењу је наведено да је у раду показао залагање, пожртвованост и професионалност. Један је од најпоузданијих оперативаца у акцијама спасавања људи и материјалних добара. Истакао се интервенцијама гашења пожара на стамбеним, индустријским и јавним објектима, великих шумских пожара, спасавања повређених у саобраћајним несрећама и елементарним непогодама. У свакој прилици показује смиреност, храброст и пожртвовање, што утиче на атмосферу, морал и мотивацију колега.

Племенисти простор ЛИКОВНОСТИ

Несебичним даривањем
збирке слика Лепа Перовић
подстакла културни
развој Лазареваца

У прилагођеном простору првог спрата некадашње Робне куће „Колубара“, на Видовдан 2002. године, отворена је Модерна галерија Центра за културу Лазаревац. Од класичног сликарства интересовање се ширило на вајарство, односно скулптуру и мултимедијалне видове изражавања, те се данас чува готово 450 дела. Почетни критеријуми у праћењу савремене српске уметности одржали су се до данашњих дана. Примарни циљ је представљање академских уметника уз благу предност младих аутора који тиме добијају институционалну подршку и импулс за даљи рад. Међутим, иако званично траје 20 година, галеријска прича у Лазаревцу заправо је кривудастија и дужа.

Прва галерија отворена је 1970. године када је Лепосава Лепа Перовић (1911–2000), чланица Комунистичке партије и супруга Константина Коче Поповића, Лазаревцу поклонила 55 слика и пет скулптура како би једној малој средини била доступна висока култура. Та смислена целина сублимирала је ликовне токове бивше Југославије од краја двадесетих година до почетка седамдесетих година 20. века. Легат је најпре био изложен у ловачком дому, али је због неодговарајућих услова после неколико година пребачен у депо тадашњег Дома културе „Спасенија Цана Бабовић“. Легатна збирка се с временом допуњавала откупом и поклонима, па је обједињена у колекцији „Савременици“. Изузев повремених излагања појединачних дела, збирка је јавности била недоступна 22 године. Кустоскиња Јагода Недељковић, која је данас у пензији, заслужна је што су дела очувана на професионалан начин, али и за нове колекције. Отварањем Модерне галерије, за шта велика захвалност иде и др Милији Белићу, ликовном уметнику и теоретичару уметности, легат и колекција добили су свој стални простор, чиме су испуњене ставке легатног уговора.

Легат Лепе Перовић је стуб Модерне галерије. Чине га слике Милана Коњовића, Зоре Петровић, Николе Граовца, Мила Милуновића, Петра Лубарде, Љубице Сокић

и многих других. Прву зону сталне поставке чине ова поклон-збирка и „Савременици“, који се и даље богате, а другу колекција наиве. Углавном су то дела уметника из села Лесковац. Они су били окупљени око Богосава Живковића, једног од најзначајнијих стваралаца српске наивне уметности.

Током двадесетогодишњег рада реализовано је око 200 изложби и на стотине других програма, посебно радионица за децу које води Душан Рајишић, уредник ликовног програма. Излагане су слике, цртежи, скулптуре, акварели, графике, фотографије, иконе, инсталације, таписерије, дагеротипије... Извођене су монодраме, организовани камерни концерти, трибине и промоције књига, приказивани фестивалски филмови и одржаване хуманитарне акције. Запослене очекује дигитализација фонда.

Промовишући идеју легаторства, крајем сваког августа организују се „Лепини дани“ у оквиру којих су Лазаревчани од 2014. године могли да виде и слике Милана Коњовића, Саве Шумановића, Милене Павловић Барили и Надежде Петровић.

– Галерију често повезују с високом уметношћу, што изазива нејасноће и изискује промишљање, а није довољно само естетски одредити да ли је нешто лепо или не. Трудимо се да активним радом публици приближимо савремену уметност – казала је Даринка Станојевић, кустоскиња Модерне галерије.

Јубилеј је обележен програмима из различитих области савремених уметности. Са професорком Милицом Богосављевић ученици Гимназије у Лазаревцу одржали су предавање о цез музици. Музичку линију употпунило је и цез вече састава „Драган Илић трио“. Отворене су изложбе слика Виолете Марковић и Нине Радоичић, приказан филм „Човек који је продао своју кожу“. Солиста Немања Николић одржао је концерт. Друштво слободних уметника „ЧЦШ“ организовало је трибину о савременој књижевности. Прослављање је заокружено пројектовањем галеријских дела на фасади зграде. Ову несвакидашњу изложбу осмислила је дизајнерка Даница Илић са сарадницима.

М. Караџић

Подстицај локалном стваралаштву

Без ограничења у техници и темама, Модерна галерија годинама уназад кроз „Децембарски ликовни салон“ афирмише локалне ствараоце. Са РБ „Колубара“ организоване су изложбе о историјату рударења, могућностима индустријског наслеђа и излагани експонати нађени у оквиру заштитних археолошких ископавања на површинским коповима.

Невербална интеракција две уметничке душе уз помоћ ципела најбољи је доказ да је уметност комуникације много више од говорне размене емоција и мисли

Поезија у ципелама

Неко је једном написао: „Доћи ће дан када ће се старе поцепати и нећете више моћи да уживате у добро познатом калупу. Онда ћете ипак морати да купите нове. Оне ће вас нажуљати, али ћете преболети. Тако је било и са оним старим када су биле нове. Само сте то заборавили. Обућете их поново после краће паузе и оне ће вас опет нажуљати. Ипак, овог пута сте били спремни и ставили фластер, па је жуљ мањи. Добијаћете жуљеве извесно време, а с њима и нова искуства. Када бол прође, а мали течни мехур коначно зарасте, уживаћете. Тада ћете се чудити, онако, сами за себе, због чега сте тако дуго носили оне офуцане и старе ципеле?”

Прича о ципелама увек је инспиративна. Оне су чаробне и буде машту, па је зато у њима све могуће. Ван Гог их је сликао, а гладан Чарли Чаплин кувао и сласно јео. „Дајте ми његове ципеле и ја ћу нацртати човека”, говорио је Пабло Пикасо. Пепељуга је била још конкретнија од славног шпанског сликара, када је утврдила да само једна ципела може потпуно да промени нечији живот.

Каменчић кога нема увек вас је враћао ономе што је занимљиво, што волите и што вам је важно. Или жуљао, када бисте се понекад нашли у животу некако вашем, али истовремено туђем и далеком.

Управо су поезија, ципеле и магија коју оне доносе, спојиле две девојке. Једну слепу од рођења, Раду Младеновић (36), и однедавно њену најбољу другарицу Азру Сарач (32).

Упознале су се у библиотеци, на једној књижевnoj вечери. Говорило се о кедровима.

Шумама боровине. Мору. Византијско плавој боји. Те ноћи уметност је само посредовала, а свевишњи спојио две сродне душе.

– Од тог песничког сабора виђамо се сваког дана. Шетамо, понекад причамо о поезији, или само ћутимо и тако говоримо о тишини. Ми слепи смо за друштво често невидљиви. Можда ту има и неке тривијалне логике. Азра ми је вратила поверење у доброту људи. Кад год сам с њом у друштву срећна сам и насмејана – надахнуто прича Рада о својој најбољој другарици.

Азра Сарач својој дружбеници узвраћа прелепим стиховима: „Кажеш да радује те смех мој, и да хиљаду птица с њим пева. Кажеш да увек се смејем, јер с њим се смеје и душа твоја. Кажеш смехом се бори, јер бићеш себи добро. Кажеш да радује те смех мој. Кажем да радује ме смех твој.”

Вајар Душан Рајшић само је учврстио оно што је уметност већ нераскидиво повезала, па су тако, уз помоћ овог генијалног уметника, Рада и Азра по четврти пут Лазаревчанима представиле своје уметничке радове. У галерији „Симонида”, у лазаревачком Центру за културу, постављена је њихова заједничка изложба „Поезија на ципелама”.

– Ципела није само оно што ми обујемо. Она је оно што смо ми. Носи све поруке о човеку. Како гази, коме припада, чиме

се бави... Дакле, ципела преноси поруке, а када се остави у природи, и у њој настани птица, она постаје извор песме. У ципели речи не путују само својим садржајем него читаоцу отварају светове, па посматрач сам тражи смисао и поруку. Реч више није у књижи него у ципели. Невербална интеракција две повезане уметничке душе, у овом случају Раде и Азре, путем ципела, најбољи је доказ да уметност комуникације није само пука вербална размена емоција и мисли – објашњава вајар који је помогао двома уметницама да уприличи ову необичну изложбу.

Данима су две уметнице скупљале старе, одбачене ципеле. Фарбале их и дотеривале да би оне постале уметнички експонати. Азра је одбачену обућу касније украсила исписивањем својих стихова по њима, а Рада је у сваку изложбено ципелу убацила парче хартије на којој је била написана по једна њена песма.

– Таленат сам наследила од оца, који је био музичар. Када је умро, почела сам да пишем песме. Они који нису имали тегобу тешко могу да постану духовно јаки – уверена је Рада.

Њеној другарици, којој је отац као заклетни рокер наденуо име култне групе „Азра”, највећа инспирација је љубав.

– Ципеле су симбол лакоће покрета. Офарбане и исписане поезијом оне постају надреалне. У нашем случају ципеле су

постале симбол љубави и пријатељства. Комуницирамо преко ципела оплемењених поезијом. Ципеле су статусни симбол, а у нашем случају и увертира у нову димензију уметности – каже Азра.

Мада је носио скромну одећу, патријарх Павле је увек имао лепе ципеле. Лаке, удобне и беспрекорно чисте. У њима је неколико пута препешачио Београд уздуж и попреко. Носио их је 30 година.

Касније су људи блиски поглавару српске цркве открили истину о неуништеном пару ципела. Биле су то заправо преправљене женске чизме. Патријарх их је пронашао бачене близу куће своје сестре. Видевши да су старе, али добро очуване, понео их је са собом. Касније је у својој малој радионици од њих направио ципеле за себе.

Десетак пари офарбаних ципела, старинских, мушких, разгажених, дамских, дечијих, похабаних, рашираних – оплемењене поезијом две необичне другарице поново су оживеле. Свака ципела заправо је један заокружен живот. Тако обновљене сада су поново спремне за даљек пут.

Д. Ђорђевић

Четири изложбе

Азра ради у једној фабрици, а уз писање песама свира усну хармонику и гитару. Рада је запослена у општини Лазаревац на уговор о привремено-повременим пословима већ 11 година, на месту координатора за сарадњу с инвалидним особама. Две пријатељице до сада су организовале четири самосталне изложбе. Прву, под именом „Стаклени трептај”, на којој су представиле своје слике на стакленим флашама. Друга и трећа биле су заправо омаж Џексону Полоку, једном од највећих америчких сликара. Последња у низу, под називом „Поезија у ципелама” организована је у склопу манифестације „Дани Лазареваца”, а отворена је 28. јуна у галерији „Симонида”.

Излет у друго време

Удружење занатлија „Наше
руке“ дочекује госте у
необичном Музеју вуне,
покушавајући да сачува
трагове некадашњег
начина живота

Ових дана навршава се годину дана откако је у Брајковцу отворен необични Музеј вуне, који је осмислила и опремила Национална асоцијација за старе и уметничке занате и домаћу радиност „Наше руке“.

Како су нам објаснили мештани које смо питали у центру села (након што смо прошли поред познате макете авиона и чувене сеоске продавнице), пут до музеја води поред три велике бреже, где треба скренути са „главног“ и кратко се возити правим сеоским путем. Иако се у првом моменту учини да је место забачено, врло брзо се стиже, а домаћини госте дочекују у народној ношњи и са послужењем, што оставља леп утисак.

Дејан Милосављевић, председник удружења, испричао нам је како је дошао на идеју да покрене овакав пројекат.

– Имам искуство у продаји и трговини које ми је помогло да добро послушам потребе и интересовања страних туриста којих је у нашој земљи све више. Закључио сам да сви желе нешто аутентично што би могли понети као успомену из Србије, али немају где то и да купе. С друге стране, обилазећи

разне вашаре у Србији, а пошто и сам имам занат опанчара „у рукама“, сретао сам многе занатлије које стварају своја мини ремек-дела, а немају где да их пласирају. Природно ми је било да пробам да направим један „мост“ и просто спојим потребе и једних и других – објашњава Дејан и додаје како је прво у сутерену некадашње Робне куће Београд отворио продавницу домаће радиности „Здраво живо“, која је радила 12 година.

У неко то време, које је било и период када је формирано удружење, Туристичка организација Србије препознала је аутентичност ових производа и разумела да занатлије, као људи непроцењиве вредности, могу да представљају Србију у свету.

Убрзо су чланови организованог кренули пут Шангаја, Пекинга, Дубаија, Париза и многих других градова, са задатком да у најбољем могућем светлу представе Србију другим народима. И данас, 20 година касније, асоцијација је једина организација која нас званично представља на националном нивоу.

Одрживо имање у Брајковцу, које је такође основано под називом „Здраво живо“ чини неколико објеката и око хектар и по земље. Део имања излази на реку Црнишаву. Један од објеката у дворишту, у коме су се некада чувале овце преуређен је у скромни Музеј вуне.

– Овде је све аутентично и изгледа тачно онако као у периоду када су овакви објекти престављали капитал домаћинства и када се богатство мерило према томе колико имаш оваца – каже Дејан и додаје да су у тим просторијама управо због тога неретко и наши преци живели са својом стоком и спавали са њом. На зидове просторије додати су текстови којима су сакупљене разне занимљивости о вуни, а једна од њих нам је привукла пажњу. Реч је о информацији да је

2020. године једна овца продата на аукцији за невероватних 490.000 долара, што је доказ колико је вуна цењена у свету.

Непосредно пре наше посете, имање је, у оквиру једнодневног излета обишла група од око 200 деце из једне београдске основне школе. Било је интересантно да чујемо понешто о томе како се малишани одрасли на асфалту понашају у сеоским условима.

– Правило је да првих сат времена сви пазе да се не испрљају, боје се мрва, крпеља, али се касније толико опусте у природи и кроз активности у радионицама, да не желе да иду кући – каже Дејан.

Испричао нам је и како је његова другарица оставила своју ћерку са члановима удружења неколико дана, пошто је морала на службени пут. Девојчица Даница, сада већ девојка, проводила је по цео дан у кампу са куварима и толико је уживала, да је касније због тога изабрала да кување буде и њено занимање.

– Деци треба пружити могућност да изађу из своје свакодневице, да се упознају са традицијом свог народа, да бораве у природи и опипају све што занатлије стварају. Треба их пустити да „слушају“ живот, јер ове радионице понекад оставе на њих дубок траг – каже Дејан Милосављевић.

М. Пауновић

Више од 500 чланова

Национална асоцијација за старе и уметничке занате и домаћу радиност „Наше руке“ основана је 2007. године, са циљем да ради на очувању традиције, природне и културне баштине, што би допринело развоју туризма и побољшању квалитета живота у локалним заједницама. Организација броји више од 500 чланова, односно занатлија, од Суботице до Косова. Сарађују са бројним институцијама, а заинтересовани могу да се информишу о њиховом раду на сајту удружења.

Музеј опанак

„Наше руке“ направиле су и покретни „Музеј опанак“, у част стогодишњице пробоја Солунског фронта. Овај „музеј“ прикаче за неко од својих возила и путују широм Србије величајући српски опанак и дајући заинтересованима прилику да се сусретну са ретким и занимљивим исечцима из светских новина о српској војсци током Првог светског рата.

Живот са рудником

Сећања Радомира
Вукадиновића из Пркосаве и
Витомира Симића из Рудоваца
на почетке рада поља „А“ и „Б“,
као и јамску производњу угља

Познато је већ да ретко које предузеће може да се похвали богатом историјом какву има Рударски басен „Колубара“. Али не ради се ту просто о континуитету рада, протоку времена, јер је за житеље овог краја производња угља много више од начина да се заради и уткана је у све сфере живота. Овде генерације не само да живе од рудника него живе са њим, а ту спрегу је тешко речима описати.

Ове године навршава се пуних 70 година откако су прве тоне угља ископане на Пољу „А“ отвореном у Рудовцима, на самом рубу некадашње јаме „Пркосава“. Коп је покренут нешто раније, 1950, али се као почетак површинске експлоатације узима ипак тренутак када су са њега кренули први груменови црног злата. Те 1952. године отворено је и касније чувено Поље „Б“.

Поводом јубилеја искористили смо прилику да разговарамо са Радомиром Вукадиновићем из Пркосаве и Витомиром Симићем из Рудоваца, чије пријатељство траје већ пола века, а који су са нама поделили своја сећања не само на поља „А“ и „Б“, већ и на јамску производњу угља.

■ Јама „Пркосава“

Радомир, познат и по надимку Вукадин, рођен је у селу Пркосава 1945. године. Радио је кратко на Пољу „А“, а остатак радног века провео је на Пољу „Б“, где је и пензионисан као руковалац станице. Каже да је био дете рудара који је радио у подземној експлоатацији, у јами „Пркосава“.

– Сваког дана носио сам ручак оцу Веселину у рудник. Као детету све то

Биће од њега нешто!

Пријатељство Радомира Вукадиновића и Витомира Симића почело је тако што су обојица радили на „зидарији“, где је главни мајстор био Радомиров таст.

– Мом старцу се свидело како радим, па је често говорио: „Биће од овога нешто!“. Зато ми је дао ћерку. Она била као љута на његово провадацисање, а ето, у браку смо 57 година. Е, то је важно – шеретски се смеје Вукадин.

■ Вукадин и Вита пријатељи су пола века

изгледало је фасцинантно и можда су ми зато те слике заувек остале урезане. До угља се долазило минирањем. Палилац мина „отпуца“ угаљ, он се обруши, прокопа се „штрека“ куда ће да иде пруга, а онда се приступа копању на „опави“, односно радилишту. Отац је имао специјални „шемер“, тако се звао будак којим се копао угаљ. На простору данашњег Пркосовачког језера била је шахта кроз коју се упумпавало ваздух у јаму – сећа се Вукадиновић.

Приповеда и да се ископан угаљ товарио у композицију од 12 вагончића које су вукли коњи. Тако су били издресирани да, уколико се натовари још један, нису хтели да повуку. У близини рудника је постојала пространа штала у којој су гајени ти рударски коњи,

чувани и вољени као зеница ока. Сваки коњ је имао своју смену, као и коњовоца који их је уводио и изводио из јаме.

Извучен угаљ је најпре истоваран на кипу, па са ње у вагоне државне железнице који су се у саобраћај укључивали са ранжирне станице код данашњег извора киселе воде у Малим Црљенима.

■ Поље „А“

Чим сам стасао, ступио сам на Поље „А“ које је у том моменту већ било пред гашењем. За овај коп скрпљена је механизација одсвуда. Радило се у изузетно тешким условима, без радионица, магацина, течних горива и потребног алата. Сећам се да су људи носили палије да ручно рукају пругу. Вагони су били дрвени и гвоздени, запремине од један до шест кубних метара, тек касније су дошли велики, краљевачки. Угаљ су откривали мали багери, био је и један амерички, нешто бољи – рекао нам је Вукадиновић уз опаску да ни на Пољу „Б“ услови нису били сјајни. Напорно се радило, све малтене ручно у почетку. Али доласком „ведричара“, великих багера, трака, мењало се и Поље „Б“.

Пре скоро 100 година

Први радови у руднику „Пркосава“ започели су давне 1925, а експлоатација је кренула 1930. године. Власник рудника био је Велимир Томашевић, индустријалац из Београда, који је ангажовао Руса Михаила Саванова да испита угљене резерве и квалитет лигнита. Право експлоатације угља добијено је на подручју које је обухватало око 900 хектара. Угљени слој је био дебео од 14 до 24 метра. Повлата је била релативно танка, а угаљ се местимично могао експлоатисати површинским путем. Транспортиран је преко железничке станице Рудовци, до које су га пругом дужине два километра дрвеним вагонима вукли коњи. Уочи рата, у мају 1939. године, због тешких услова рада рудари „Пркосаве“ су организовали штрајк, изборивши се за своја права, скраћење радног времена и повећање надница. Угаљ се повремено вадио и у време Другог светског рата. Рудник је затворен 1950. године, када је ископано 65.143 тоне угља.

Научена лекција

У нашем народу, постоји изрека „Шта зна дете шта је 100 кила“. Нико је боље није искусио на својој кожи од Радомира Вукадиновића. Једном приликом, кад је оцу доносио ручак у јаму, и поред тога што је знао да мора да се пријави за улазак, оканио се за вагончиће које је коњ вукао и тако ушао.

– Војин Лакић је био возач коња и кад ме видео, уплашио се, јер су вагони могли да ме пригњече и ударио ми је шамар. Никада ми више то није пало на памет – каже Вукадиновић.

– Почнеш од нуле са четири разреда школе, па се дошколујеш, па курсеви за мајстора и борба цео живот. Сада сам 21 годину пензионер, нема баш ничега на шта бих се пожалио – каже док проба Витине шљиве рањаче.

Његов вишедеценијски пријатељ и „саборац“ Витомир Симић Вита из Рудоваца, 1938. је годиште. Млад је остао без оца, а како је морао да доприноси издржавању породице, радио је много по „зидарији“. После војске вратио се свом занату и, како тврди, можда се у руднику не би ни запослио да газде нису тражиле да бежи од порезника.

– Када сам видео да више не може да се ради по зидарији, ступим на Поље „А“ као помоћник багеристе 1964. године. Били су то мали багери: „федершафти“,

„фјорентине“, „анкермани“. Као помоћник радио сам две године. Онда полажеш курс за полуквалификацију, па испит за високо квалификованог радника, па тек онда добијаш место багеристе. ПХ-багер, како смо га звали, био је мала машина, лоша за копање угља, више је служила за помоћне радове, ако треба канал или траса колосека да се ради – прича Симић.

Каже и да се у почетку парњачама вукла и јаловина и угаљ. Парњача је вукла вагоне у ранжирну станицу где су се скупљали вагони, а одатле после електричне машине за Вреоце.

– Радило се много и тешко. Запињао се, тешко је данас схватити да смо ми све малтене ручно радили. И дисциплина је била гвоздена. Мајстор се поштовао као

отац рођени. У та времена људи су били другачији, радило се физички много, били смо сиромашнији, али се, чини ми се, више смејало, шалило – сећа се Симић.

■ Поље „Б“

Пошто је отворено Поље „Б“, направљена је прозивница, као и кантина на пресеку између ова два копа. Експлоатација угља на копу „А“ трајала је око 15 година, све до 1966. За то време произведено је 6.397.000 тона угља. Највећа производња угља остварена је 1964. године, када је откопано и испоручено 498.000 тона лигнита.

По завршетку експлоатације на простору Поља „А“ посађен је багрем који је данас чувени рудовачки багремар. Витомир је тада прешао на „Б“ где је возио „мариона“, ЕШ и одлагач.

У почетку, на Пољу „Б“ угаљ су копали и товарили „мариони“. Пошто они нису могли да копају дубоко, ЕШ-еви су радили на утовару угља у парњаче. Они су вагоне извлачили у ранжирну станицу одакле се вукло за Вреоце. Испричао нам је и какав је угаљ био.

– Угљена етажа пет километара. Спустиш кашику, док је подигнеш, оно нема ништа, свукло се, тврдо кô камен. Они после уведоше минирање. Бушилицом се бушило до 20 метара. Направе се три рупе, напуне динамитом, ми се склонимо са багерима, оглашава се сирена и отпуцава, да се мало тврдоћа угља разбије. Лакше се после копало – прича Вита који је у пензији од 1998. године.

– Тако је било како је било. Јесте била мука и тежак рад. Није било ни телефона, ничега. Намучили смо се, али и наплатили, скућили, ишколовали децу. Сада уживамо, све је како треба – сложила су се два пријатеља.

Д. Весковић

Почетак нове приче

У Шведској бомбардер, за Мађаре професор, а у Француској само Дани. Некадашњи рукометац „Колубаре“, „Црвене звезде“ и „Синтелона“ и дугогодишњи репрезентативац, добио је за свој тренерски ангажман признање од колега из лиге

Данијел Анђелковић, један од најбољих српских рукометаша, средњи бек који је, играјући само за једну репрезентацију, променио три државе – Савезну Републику Југославију, Србију и Црну Гору и коначно Србију, три деценије након што је први пут дохватио малу лепљиву лопту каже да му рукомет још увек није досадио и да тек сада има елан да ради пуном паром.

– Током моје каријере неке ствари су се одвијале како сам ја хтео, а неке како је налагала ситуација. Прилично сам задовољан. Био сам првак Шведске, па Мађарске са освојена два купа. Играо сам

у четири земље и клуб сам увек мењао са циљем да идем даље, освојим више. Десет година сам носио дрес са државним грбом, учествовао сам на три светска првенства, два европска. Остао је мали жал што се нисам попео на постоље са том генерацијом. У тренерском послу сам од 2015. године и напредујем полако, корак по корак – каже Анђелковић.

Чега се сећате са почетка своје каријере?

– Сећам се да је био забаван. Нисам ни слутио да ће све отићи тако далеко. Почело је као дружење са вршњацима из краја. Тек касније је све на тренинзима прерасло у љубав према овом спорту. У „Колубари“ је тада била једна добра екипа људи, тренера, педагога који су ми омогућили да заволим пре свега спорт, па онда и рукомет. Формирали су ме као човека. Сви клубови у којима сам играо и тренери оставили су неког трага и свој лични потпис на мени. Захвалан сам на томе. Учили су ме да поштујем противника, а пре свега себе, што је веома важно да би неко постао играч и човек.

Привилегија је носити дрес са државним грбом. Колико је то улепшало Вашу каријеру?

– Леп је осећај да представљаш своју земљу, да знаш да си селектован у ситуацији када места нема много, када су она лимитирана и веома „скупа“. У репрезентацији сам играо десет година, више од 130 пута сам наступио у дресу с државним

грбом. То је заиста посебан осећај и увек исти циљ – дати свој максимум и остварити што бољи резултат. Било је ту и мање лепих тренутака, али и они су саставни део живота и спорта. Генерација у којој сам играо била је другачија од свих осталих. Наступали смо за једну репрезентацију, а променили три државе.

За који моменат сматрате да је био прекретница?

– Тешко је током 20 година каријере издвојити један догађај, али одлазак од куће у „Црвену звезду“, тада шампионски тим, први сусрет са животним и спортским тешкоћама дефинитивно је био један од најважнијих. Важан је, наравно, био и одлазак из земље. Клуб који ме је обележио, у којем сам схватио да могу и видео који су ми крајњи донети и амбиције био је „Пик Сегед“ из Мађарске. Играли смо Лигу шампиона, освојили првенство и, као круна, проглашен сам за најбољег играча лиге. На најјачим такмичењима схватиш своје потенцијале, са каквим квалитетом можеш да играш и да можеш да се мериш са највећим и најјачим играчима у том моменту. Наравно, без „Колубаре“ никада не бих постигао ово што јесам и зато увек има посебно место у мом срцу

И након рукомета поново рукомет?

– Зачарани круг и никако да изађем из њега. Привилегија је радити оно што волиш и живети неку своју причу, посао тада није посао већ право задовољство. Некако је то и логичан наставак моје каријере. И као играч био сам на месту средњег бека, који је организатор и вођа екипе. То је „место“ са кога се праве проблеми противницима.

Како сте доживели недавно додељено признање?

– Наравно да ми импонује што сам проглашен за најбољег тренера Француске лиге, био сам пријатно изненађен и самом номинацијом. Лепо је што награда долази од колега тренера и играча који играју у тој лиги. Ако су они препознали да је ово што радим добро, раширених руку узимам награду и она ће ми бити једна врста мотивације за године које долазе. Борба код мене је непрестана и ово је почетак једне нове приче.

Т. Крупниковић

Теже је бити тренер

Тренерски посао је много другачији. Као играч бавиш се углавном собом, а као тренер искључиво екипом, не много индивидуалцима. Имам 16 играча, исто толико њихових породица, различитих глава са различитим проблемима. Посао тренера је много комплекснији, јер не зависиш само од себе – каже Анђелковић.

/// Фото: Александар Рашин

CIP – Каталогизација у публикацији
 Народна библиотека Србије, Београд 658(497.11)(085.3)
ЕЛЕКТРОПРИВРЕДА Србије Енергија Колубара ЕПС Енергија Колубара / главни и одговорни уредник Ана Павловић. -
 2017. бр. 1 (нов.) - . - Лазаревац : Електропривреда Србије, 2017- (Инђија : Komazes com). - 30 cm
 Месечно. - Је наставак: Колубара (Лазаревац) = ISSN 1451-2890
 ISSN 2560-5143 = ЕПС Енергија Колубара
 COBISS.SR-ID 250299404

